

Nr 392

Av herr **Munktell m. fl.**, om viss utredning rörande befrielse från utländskt medborgarskap.

Den svenska medborgarskapslagstiftningen, vars grundläggande regler finnas i lagen den 22 juni 1950 om svenskt medborgarskap, sysselsätter sig i främsta rummet med frågan om förlust och förvärv av svenskt medborgarskap och inlåter sig inte närmare på spörsmålet om hur enligt svensk rätt medborgarskap i andra länder vinnes eller förloras annat än som en reflexverkan av förlust eller förvärv av svenskt medborgarskap. Beträffande frågan vilket främmande medborgarskap en person, som ostridigt icke är svensk medborgare, enligt svensk rättsordning skall anses ha finnas icke några skrivna rättsregler i vårt land. Vi lita här helt allmänt till vad folk-rätten kan ha att säga i olika lägen.

Den allmänna folkrättsliga principen är den att en stat icke är skyldig att tillämpa andra staters offentligrättsliga reglering. Till denna hör medborgarskapslagstiftningen. Teoretiskt sett skulle sålunda varje land ha möjlighet att beträffande de utlänningar, som vistas å landets territorium, utfärda egna föreskrifter i medborgarskapshänseende, t. ex. att alla skola anses som medborgare i ett land. Uppenbarligen kan inget land numera göra bruk av en sådan fullständig frihet med hänsyn till den internationella samfärdselns krav. Det är av praktiska skäl nödvändigt att regelmässigt en och samma person överallt var han uppehåller sig betraktas som medborgare i samma land, bl. a. med hänsyn till pass m. m. I allmänhet torde icke heller staterna ha intresse av att hävda några egna synpunkter beträffande en utlännings medborgarrättsliga status. För vårt lands del torde sålunda regelmässigt en utlänning, som uppehåller sig i Sverige, räknas som medborgare i det land, vars medborgare han uppger sig vara och som också för sitt vidkommande erkänner honom som sin medborgare. Huvudregeln blir alltså den, att beträffande invånare i annat land man följer detta lands rättsregler, så länge de icke komma i konflikt med våra. Både av praktiska skäl och av internationell hövlighet erkänna vi på medborgarskapsrätten i allmänhet andra länders rättsordningar.

Ett resultat av den praxis, som här återgivits, är sålunda, att då Sovjetunionen i en sovjetisk lag av den 7 september 1940 beträffande invånarna i de av Sovjetunionen annekterade baltiska länderna bestämt, att personer tillhörande denna grupp, som vid nämnda tidpunkt vistades i de ifrågasvarande länderna, skola betraktas såsom medborgare i Sovjetunionen, Sverige, som erkänt den sovjetiska annexionen, också tillämpar ifrågasvarande lagstiftning på sitt territorium.

Såsom framgår av det föregående tages i medborgarskapsrättsliga sammanhang endast i begränsad utsträckning hänsyn till människornas egna önskemål. Av allmänna ordningshänsyn kan i allmänhet inte tillåtas, att enskilda personer själva välja medborgarskap efter eget gottfinnande. Som regel tillämpas överallt den nationella lagstiftningen såväl inom som utom det egna landet, oavsett vad de enskilda personerna själva ha för meningar.

Som förut framhållits, är emellertid ingen stat folkrättsligt förpliktad att i alla lägen respektera annat lands medborgarskapsrättsliga lagstiftning. Bl. a. i fall då den leder till stötande resultat har staten full frihet att lagstifta på egen hand och meddela regler, som eventuellt icke taga hänsyn till det andra landets föreskrifter. Icke minst beträffande flyktingar kan ej sällan den situationen inträda, att det ter sig naturligare för uppehållslandet att meddela regler, som överensstämmer med flyktingarnas rättsuppfattning, än att mekaniskt tillämpa det andra landets föreskrifter. Av både humanitära och praktiska skäl kan det vara rimligt att uppehållslandet respekterar flyktingarnas önskan att icke vidare inneha medborgarskap i det land, varifrån de flytt. Alldeles särskilt äger vad nu sagts giltighet i den situationen att vederbörande flytt från ett område, som annekterats av en annan makt, just för att undgå att bli medborgare i det annekterande landet. Anspråk från detta lands sida om att flyktingarna skola anses vara dettas medborgare böra kunna avvisas. Lagtekniskt kan frågan lösas så, att möjlighet öppnas för enskild person att under särskilda, relativt stränga betingelser fränsäga sig medborgarskap i annat land, som han icke önskar inneha. En lagstiftning härom bör komma till stånd i Sverige.

Ett särskilt spørsmål är om en sådan möjlighet bör föreligga, även om i det aktuella fallet medborgarskapsavsägelsen skulle leda till statslöshet. Det pågående internationella arbetet på medborgarskapsrättens område går bland annat ut på att söka undvika uppkomsten av statslöshet. Emellertid torde icke ur praktisk synpunkt något vara vunnet därmed, att en person anses som medborgare i ett visst land i stället för som statslös, därest han dels icke själv vill vara medborgare i detta land och underkasta sig dess rättsordning, i den mån landets regler upprätthållas inom vårt territorium, dels icke heller åtnjuta detta lands beskydd och kan påräkna dess hjälp i olika situationer. Ett dylikt medborgarskap blir av rent fiktiv art, och även ur allmänna synpunkter torde vara att föredraga att vederbörande betecknas såsom statslös, vilket ju är hans reella status. Den omständigheten att avsägelsen leder till statslöshet bör därför icke utgöra något absolut hinder mot en sådan avsägelse.

Det torde icke utan vidare utredning vara möjligt att närmare ange de villkor, under vilka medborgarskap i ett främmande land skall hos oss få avstås. Självfallet måste stor försiktighet iakttagas vid dessa reglers utformning. Det nuvarande rättsläget är emellertid ur flera synpunkter otillfreds-

ställande, varför en utredning snarast bör ske. Inte blott starka humanitära skäl tala till förmån för en ändring i den i Sverige gällande rättsordningen utan även praktiska. En utlännings familjerättsliga förhållanden bedömas i vårt land i stor utsträckning med hänsyn till lagreglerna i det land, vars medborgare han anses vara. Att så sker kan ofta vara en stor olägenhet för vederbörande.

En reform av den art, som här förordats, bör om möjligt genomföras icke av Sverige ensamt utan även av andra länder. Här torde också vara ett område, där förutsättningar finnas för ett internationellt samarbete mellan sådana länder, som ha en likartad grundsyn och som tillämpa likartade principer inom medborgarskapsrättens område. Uppenbarligen vore mindre lyckligt om en person, som i vårt land erkändes exempelvis som statslös, i ett grannland betecknades som medborgare i ett främmande land.

Under åberopande av det anförda få vi hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en utredning rörande genomförande av en sådan lagstiftning, som öppnar möjligheter för utländsk medborgare att under vissa förutsättningar i Sverige vinna befrielse från sitt utländska medborgarskap.

Stockholm den 27 januari 1960

<i>Henrik Munktell</i>	<i>Carl Eric Hedin</i>	<i>Ulla Lidman-Frostenson</i>
<i>Bertil von Friesen</i>	<i>Gösta Darlin</i>	<i>Brita Elmén</i>
<i>Jean Braconier</i>		<i>Emil Elmwall</i>

Nr 393

Av herrar Carlsson i Huskvarna och Larsson i Stockholm, om förlängning av giltighetstiden för lagen med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukförsäkring.

(Lika lydande med motion nr 451 i Första kammaren)

Stockholm den 27 januari 1960

<i>Henning Carlsson</i> i Huskvarna	<i>Martin Larsson</i> i Stockholm
--	--------------------------------------